

DOUBLE DESIRE

משפטים תשע"א

EXODUS

PARASHAS MISHPATIM

22 / 1-7

in place of the ox, and four sheep in place of the sheep.

1 If the thief is discovered while tunneling in, and he is struck and dies, there is no blood-guilt on his account. **2** If the sun shone upon him, there is blood-guilt on his account. He shall make restitution; if he has nothing, he shall be sold for his theft. **3** If the theft shall be found in his possession — whether a live ox or donkey or sheep or goat — he shall pay double.

4 If a man permits livestock to devour a field or vineyard — whether he set loose his livestock or he grazed it in another's field — from the best of his field and the best of his vineyard shall he pay.

5 If a fire shall go forth and find thorns, and a stack of grain or a standing crop or a field is consumed, the one who kindled the fire shall make restitution.

6 If a man shall give money or vessels to his fellow to safeguard, and it is stolen from the house of the man, if the thief is found he shall pay double. **7** If the thief is not found, then the householder shall approach the court that he had not laid his hand upon his fellow's property. **8** For every item of liability — whether an ox, a donkey, a sheep, or a garment — regarding any lost item about which he says, "This is it!" to the court shall come both their claims. Whomever the court finds guilty shall pay double to his fellow.

2

7. *וְקָרֵב בַּעַל-הַבִּيت.* — Then the householder shall approach the court. The householder of this verse is not the owner but an unpaid custodian who claims that he is not responsible for the loss of the charge. He comes to court to swear that he had not laid his hand, i.e., made unauthorized personal use, on the item (Rashi).

8. *כִּי-זֶה-וּ* — "This is it!" After the custodian swore that he was innocent, witnesses came and refuted his oath by testifying, "This is it," i.e., they identify an item in his possession as the one he swore was stolen. Thus, the custodian became a "thief," since he took someone else's property, defining his own act as theft and even swearing on it. Consequently, he must not only return the item, but his restitution must include the fine — double payment — of a common thief.

4

אהרון

שער

משפטים כ"ב

תשו

3 SHEMOS 22:3-5

MISHPATIM

THE CALL OF THE TORAH

3. — *חַיִם שְׁנִים יְשַׂלֵּם* — He shall pay double. Besides paying for the stolen animal, he must pay for an additional one as a penalty. Based on Rambam's interpretation of the word *גַנְבָּה, theft*, this rule applies to all objects stolen without the victim's awareness of the crime (*Hil. Gennavah* 1:3).³ In case of armed robbery [called *גַזְלָה, robbery by force*] the additional penalty is not imposed; all that is required is restitution of the stolen object (*Leviticus* 5:23). The Talmud explains that it is a greater crime to steal in secrecy than to rob openly by force because the armed robber shows that he treats man and God alike. He acts as if he were afraid of neither, whereas the surreptitious thief shows that he is more afraid of man than of God (*Bava Kamma* 79b).

When a thief is convicted of his crime he must return or replace the stolen object [plus an additional one as a penalty]. If he cannot do this, then his movable possessions are seized to reimburse the victim. Failing that, the best of his properties are confiscated. If all of these approaches are insufficient, he will be sold as a servant and the proceeds of the sale are used to compensate the victim (*Hil. Gennavah* 3:11, *Bais Yitzchak*).

In Torah law, crimes that fall within the jurisdiction of the courts are not punishable by incarceration. Imprisonment is demoralizing and strips the perpetrator of all dignity, self-respect and self-worth. It provides a criminal environment where violence and other patterns of anti-social behavior are engendered. The prisoner views his incarceration as a vindictive act of society. Feelings of repentance are out of the question. In contrast, according to the system set up by Torah law, the servant is fully protected by its humane regulations. The former thief does constructive work amidst a law-abiding community. He realizes that his present situation is directly related to his crime,

for which he is making restitution. Eventually, repentance can become a reality and the concept of justice is served.

It must be emphasized that material restitution is not sufficient to rehabilitate the moral character of a thief. As long as a robber has not repented, he is not qualified to be a witness, even if he returned the stolen object (*Choshen Mishpat* 34:7).

שניהם ישלחם כתוב הrome'ם (להלן גנבה פ"א הל�' גנב שוחטינו עליו עדיןCSI כשים שנגב, חייב לשלם שים לבעל הגנבה, אם גנב דינר משלם שנים, גנב חמור או כסות או גמל משלם שנים בדמייה, נמצא מפסיד כשיעור שבקש לחסר את חבירו.

לבדי דין בפל, יש לשים לב שרוב דין התורה מחיזבים את מי שמייק ממון חבירו להסביר את המצב לקדומו, ואינם כוללים עונש אג קנס בגין חפוץ על הנזק שנגרם בפועל. כך דין גולן, "יזהיב את הגוללה אשר גולן" (ויקרא ה, בג) ותו לא², וכבר אדם החובל בחבירו יש חמישה יזובים של פיצוי הונגע.²² הגם שתורת הפייצויים היהודית היא מأد לירליה ומכסה את כל הנזקים האפשריים, אין בה פן של עונשה מעבר לשיפוט הנזק שלא יסבול ממן. לבן תמהודה העובדה, שנגב משלם פי שנים, ומעבר להשנת סכום הגנבה הוא מוטיק מכיסו קנס בגובה סכום הגנבה.²³

5 ו' ז'

בין אדם לחברו - התקדשות 'הנורא'

מכאן אנו למדים עד כמה החשובות הן המצוות הנוגעות בעניין המלוכה - משן ומתן באמונה, יושר ונקיון כפירים בدني מוננות, נתינת מעשר כספים, זהירות רבו מאונה ומיפוי המקה שלאל לפני מה שהוא באמת ופודמה. אולם גודל נמצאו גם בתוך חי הולם הזה. כשהאדם נשוא ונוטן באמונה, הר' שהוא מגלה את איזה קדוש החובי ממש בתחום הולם הזה. זהו עניין חשוב מאוד - עם ישראל יודיעו עמוקיק לבכם, שם ענייני החומריות שייכים אל הקדשה המלאכה וכל הצרכין החומריים הם הדרומניות גדולות ל吉利י הקדשה ממש בתחום החומר. אך לשם כן צריכים לשמר על קלה כבחורה בענייני התרבות הקשורים לכך. כשהאדם מרמו חילוה בעסקיו, הוא מרבה את כוונות העור, והוא הופך את העסוק בעולם הזה לדבר שמשמעותו ומאפייל על הקדשה. צריכים אנו לדעת שחלקם איננו המטרו היחידה בחיי הולם הזה. אנו רוצים להיות דבקים בה בכל עניינו חיינו - גן בתעסוקות בעולם הזה.

לאור דברים אלו נבנין את גודל מעלת מצות בין אדם לחברו. מצות אלו חצובו מהאמת הפנימית, המורה לנו שם 'הנורא' בעצמו, גאולמות החומריים, הם כל גלilio אלהות. מצות אלו באו להסדי את חי הולם העת, ודוקא על ידי מתגלית הקדשה שבמעמי עולם הזה. מצות בין אדם למוקם נועד להאר או האור של העולם העליון בתחום הולם התחתון, ואילו מצות שבין אדם לחברו בא להראות שגם העולם התחתון בעצמותו הוא גלייל אלה. זהו הסוד הגודל החבו דוקא במשפטים, ובשל כך הם הם המצינים והמבידלים אותנו מכל עם ולשון. "ומשפטם בל דעתם" (תהלים קמ"ט). רק עם ישראל יכול לייסד את כל חייו ע"פ הקדש, לא רק את הרוחנית, אלא גם את הגשמיות וכל כוחות החיים

במעמקי הנפש פנימה יש 'אפליה' למצות בין אדם למקום לעומת מצות בין אדם לחברו. את הקדשה הגדולה אנו מרגשים במצבות שבין אדם למקום, ואילו מצות שבין אדם לחברו, כשםון כן הוא, כביבול עניין שבינו ובין החבר בלבד. הינו בין אדם לחברו הופך להיות גם תחושה נפשית עמוקה, כביבול כל העניין הוא בין ובין החבר, ואילו לקב"ה אין עניין בו.

דבר זה מקנו עמוק בתחום הנפש, עד כדי כך שלפעמים אפשר למצוא אדם שמהדר במצבה של בין אדם למוקם תוך כדי שהוא ממש רומס מצוה של בין אדם לחברו. עלול להיות מצב בו אדם מדקוק לחזור אתרוג מהודר שבמהודרים, תוך שהוא פוסל אתרומים של המוכר על ידי בדיקתו. הוא זהיר מנוקדות שחורות על האתרוג, אך לא שם לב שצייר המוכר הוא 'זקודה שחורה' חמורה יותר באוטו

"מושפטים בל דעתם"

והנה, אנו רואים שלא כן הוא. מצות בין אדם לחברו הן חלק בלתי נפרד מהתורה, עד כדי כך שמיד לאחר מעמד הדר סיני בא הקב"ה והדגיש דוקא את המצוות הללו, תוך שהතורה מצינת היטב ביזוא' החיבור - "אלה המשפטים אשר פשיט לפניהם" - וזה המשרisher של התגלות התורה ממורומים. העוצמה האלוהית הגוזה במצוות אלו איננה פחותה מיתר המצוות. בין אדם לחברו ובין אדם למקום אחד הוא, ושניהם צדדים שונים של בין אדם למוקם, האחד מתמקד באלהות המתגלית במרומים, והשני - באלהות הניבתת מתוך הארץ עצמה, מתוך גופם של העולמות הגשמיים.

"ואלה המשפטים" - התקדשות האלוהות גם בחיי היום יום

אם כן, דוקא לאחר מתן תורה וההגדלות העילונה, באה תורה להורות לנו שמדורה של תורה איננו רק בעליונים, אלא גם בתחום ארץ המעם הנורא והעלון היה עלול ליצור בנסיבות את המחשבה, שהקדשה שיכת רק למורומים העליינים, בהתגלות אדריה ונשגבנה. אבל ביום הפסותם, בין אדם לעבדו ובין שכן לחברו - שם זה מוחוץ לקדשו. באה תורה ואומרת: אל תהשׁך שרך מעמד הר סיני, אש ועשן, זה חלקו של הקב"ה. הוא יתברך נמצא איתך גם בביתך, באסמן, ככל פרטיו החכמים שלך. ככל פינה ובכל דבר בחיניו הם ביל' גלייל אלהות. לא רק בתפילה נעילה ביום היכפורים, ולא רק בעליה לרגל לבית המקדש, אלא גם ביום רגיל ושותגי, גם במסחר ובמלאה, גם שם אורו הגודל מתלבש ומופיע - בתחום מסגרת החכמים בין אדם לחברו. "בעל דרכיך דעהו".

אדם איננו יכול להתקדש בשל שהוא מקפיד היטב על כבוד חברו ועל ממון הזולות. לא רק 'סגולות' יעדמו לאדם בחצלותו, אלא 'מה הדורש מפוק' כי אם עשות משפט ואbatchת قض, והצעע לך עט אללקי' (מיה ו.ח.). לאחוב כל איש ישראל, לחיות עדיכים אחד כלפי השני, ללמדו להביט על כל איש ישראל מצד גבוחה נשמותו וקדשותו, ולא חיליה לילול ולבעב. הבה-בטה אהנו אל מלכנו, דוד המלך. רוח אפיקנו. הוא שואל שאלת שכולנו מփשים את תשובה ורווים בה. וזה שאלתו "ה, מי יגבור באחליך מי ישבן בתר קדשך?" (תהלים טו א) והוא עונה את התשובה לשאלתנו. נטה נא אורתנו לדבריו: "הולך פומים ופעל צדק ודבר אמת בלבבו, לא רגל על לשונו לא עיטה לרעה וחורה לא נושא על קרבו. נבזה בעיניך נאך ואת גראי ה' בקידר גשבע להרען ולא ימְרַט. פספו לא גטע גבשע וshed על גני לא לך. עשה אלה לא ימְלַט לעולם".

שיםו לב - כל הדברים שנמנו כאן הם בסגנון בין אדם לחברו! אלו הן הדרכות שמעלים ומקדשים את האדם עד שיכל לומר באוהיל ה' ולשוכן בהר קדשו! הבו נערר ליבנו להכיר את גבוחה, מעלת הזריות במערכות היחסים ביןינו ובין אחיהם בני ישראל, הרבה אהבה ואהווה, ונחיה טובים ונעים זיהה ליה.

נספה להתבונן מעט בנקודות החידושים שקיימת כאן, למצות בין אדם לחברו הן חלק מהתורה ודוקא הן אלו שמודגשתות את מעלהם של ישראל, ועל ידי כך נזהר עצמוני בעניינים חשובים אלו. התשובה לכך בהבנה יסודית ומשמעותית מאוד בדבר ההבדל בין ישראל לתשובה לכך נועוצה בהבנה יסודית ומשמעותית מאוד בדבר ההבדל בין ישראל לעם. למראית העין נראה שההבדל בין ישראל לעם מתבטא בקומת הנשמה, ואילו בגוף וכל ענייני חייו - שווים בינהם. דוקא בפרשא שלנו באה תורה להפקיע מחשבה זו ולהורות לנו שלא כן הדבר. ההבדל בין ישראל לעם איננו רק בשניהם, אלא גם בגוף עצמו, בכל ענייני החיים. ישראל הם חלק אלהו מועל לא רק בנשיהם, אלא גם בחולמיהם. כל ענייני החיים של ישראל מקודש בקדשות ה' ומודבל מן קודשים. יסוד גדול זה, שגם הגנט של ישראל מקודש בקדשות ה' ומודבל מן העם. הוא עניין ברית המיליה, זאת העיקרית המכדילה אותנו מאמות העולם. ברית המיליה היא בקשר ממש, בחומריות עצמה. הברית נקרה אותה, אותן ה'.

"אות ה' אותן ברית הוא, קדשות הגוף בבריתبشر ממש" (אורות ע"מ קע).

המצוות שבין אדם לחברו הן בבחינת תיקון הגוף עצמו, ואילו המצוות שבין אדם למקומות עסוקות בהארת הנשמה בגוף. מצות בין אדם למוקם באות להאר את העולם העליון בתחום הולם הזה, הגוף, לקדשו, ואילו מצות שבין אדם לחברו אין מהעסוקות בהארת האור העליון בתחום הולם הזה, אלא בסידור העולם הזה בעצמו. בין אדם לחברו מביע על ההתגלות הריאית בஸוגות העולם הזה, ואילו בין אדם למוקם מושך הארונות עליונות בתחום הולם הזה. משום כך רוב ככל מצות בין אדם לחברו מובנות בשכל האנושי, מפני שהן שייכות אל העולם הזה, מה שאין במצוות בין אדם למוקם, שרובן אינם מובנות בשכל האנושי, מפני שהן באות להאר בתחום הולם הזה, את הולם העליון, המזוי במרחב של מעלה מיכולת ההשגה של האדם.

חול' הגדרו את האדם כי "כלו שקרים". וPsiות הוא שאין כוונתם שהאדם אומר תמיד שקר. אלא — גדרי אמרת ושקר ריבים הם, וזה האדם מתגלגל מאfon אחד של שקר אל השני והשלישי. גנבה בפרק זה לעמוד על האופנים השנונים של שקר, ובונה מעצמו את היקף העובדה לרחק את השkar ולהתפרק לאמת. רבניינו ייינה מונה תשעה חלקים בענין "כח שקרים" (שע"ת ג, קע"ה-קע"ב) וכולם בדברי שקר. אך הנה מזידת השkar מkipה יותר מיבור שקר. את דברי רבניינו ייינה לא ביבא באנו; הררי כל ענייני ספר זה נכתבים עבור לומד מוסר בקביעות, ולו בזוא נהיין שביל ספר שערתי תושבה.

א.

הנדר הראשון באמת הוא שיהיה בלי שתירות. וזאת לא רק שלא תהיה שתירה בין הידייה וההכרה ובין המזידות. אלא שלא תהיה סתרה באדם עצמו. "מביית ומחרץ תצפנו — אמר רבא כל תלמיד חכם שאין חכו בברור אין תלמיד חכם."

אבי ואיתמא רבה בר עזרא אמר ג'קאלן נועם שנ"ג א"פ כי נתבע ונאלח איש שותה כמם עוזלה (שותה תורה כמים ויש בו יוול). אמר ר' שמואל בר נהמני מא"ר דחביב למוה וה מהר ביד בספל' לסתנה חכמה ולב אין — אוילם לשונינו של תלמיד חכם שעוסקי בתורה אוין בהן יראת שמים" (ירמא עב, פ"ב).

"תוכו" בסוגיא זו היא היראה והטהרה מעולה; "ברור" הוא עסקו בתורה. צרכיה להיות התאמאה בין ידעת התורה והיראה; איזההמה בוה הא שקר באמם עצמו, ויש לשים לב לפיש"י באיש שותה תורה כמים ויש בו יוול? כי יש כאן טענה על לימוד של אדם זה. שהוא שותה תורה כמים: מורים צמאנו של אדם, אבל אין להם השפעה רחנית כמוין וכדומה, לעורר או ללהיב. כד. היא מורתו של איש זה: הוא ריחתת את צמאנו לדידיו. אבל לא גדרעה השפה לדידיו. בותה אם ליראה אם לטהרה. איש זה, על אף ידיעותיו בתורה אינו תלמיד חכם.

זהמור הוא עניין זהעד כדי כי, שר' גמליאל היה מכרי ואומר, כל תלמיד שאין תוכו כבورو לא יכנס לבית המරשות" והושיב שומר על פתח ביתם שבדק את הרוצחים להכנס אם אמונתוכם כברם. ר' אליעזר בן עזריה סילק את השומר ונתקן לכולם להכנס, לא מפני שחקל על עצם הדין אלא מפני שהעמיד כל התלמידים על חזקה שרות (עי' ברכות כת. ע"א).

הרמב"ם מביא עניין זה להלכה בב' דעתו ר' :

"אסור לאות להניגג עցמו בדברי חלקות ופיותיו. ולא יהיה אחד בפה אחד בלבד אלא תוכו בבריה והענין שבלב הוא הדבר שבספה. אסור לגונבו דעת הברית אפילו דעת נברי. יציד. לא ימכור לנכרי בשוקה במקום בשוקה, ולא מנעל של מהה במרקם גונעל של שוקה. ולא יסרב בחבריו שאכל אכזרי והוא יודע שאינו אוכל ולא ירבה לו בתקורתו והוא יודע שאינו מקבל. לא יפתח לו החביה שהוא צרך לפותחן למוכרן כדי לפתו ששבביל כבונו פתח וכן כל קויצא בו. ואפילו מללה זאת של פיתוי ושל גניבות דעת אstor, אלא שפת אמרת ורוח נכוון ולא מטור מכל عمل ווorth.

נראה "שהרמב"ם" מבאר עניין תוכרכבררו שלא בלב. כי מכאן טוהר טהרה שפה וחוסר ריאת בלב כי החזון הדר כי בודאי אחד בפה ואחד בלב הוא שחרון ביראת שמים. ורומ הראב"ם בסוף דבריו כי שפת אמרת בא מהטהרת לב. הוא אשר אנחנו מתפללים תמיד וותה לבך באמת".

חיצונית המכפה על הרע

כל אחד מישראל מחויב לתחנוך בשמייה כל המזווה על כל פרטיו ודקוקויה גם אם עשה אותו באופן חיצוני כל הכתוב ב"שלוחן ערנן" מהוות את תמיינום שאץ לווות מנגה ולא את האפסים; ו록 מסמ' ואל מתחילה המדרגות של שלמות העובדה. בדברי הגמיס' צ"ל.

* אלים אדם שמספק בחיצונית. זו לו בימה שנותן והורגנה בה ואני שואן פְּנִימָיו אודרבא. החיצונית תפריעת, כי תפעה אותו ותבשת על הסרונתוי, והוא בסגנה שלא יעלה במדרגות לעולם.

מדוע איפוא קיימים דין' מוחמירים, אלו רק בגנבו? לגבי תשלום הכלfel מביאה הגمرا: "שאלו תלמידיו את ר' יוחנן בן זכאי: מפני מה החומרה תורה בגנבו יותר מבגלו?" אמר להן זה השוה כבוד עבד לבבוד קובע, וזה לא השוה כבוד עבד לבבוד קובע (וש"י: "גולן לא ירא מבני אדם כדרך שלא ירא מזקבה"). אבל גנב לא השוה עבד לבבוד קובע, אלא כייבד העבד יותר מזקנו שהוא ירא מבני אדם, ומיען של מעלה לא נזהר" ...וכתיב (חווקאל ט, ט) כי אמרו עזוב ד' את הארץ יונת ה' רואה" (בבא קמא עט, ע"ב). הוו אומר, תשלום הקרן הוא כמו כל מזק

הפגוע ברכיש, פיצוי על הגנבה עצמה; ותשלום הכלfel הוא קנס על העבריה של ביזון הקב"ה, שעשה הגנבו את עין של מעלה כאללו אינה רואה, ואת השגחתו כאלו אינה מצوها - בכיבול עזוב ד' את הארץ על טעם זה יש להעיר שהו נכוון בעימות של גנב עם הגולן הבו לכל ואינו מוחשבד לא באדם להבדיל לא בקב"ה; אבל מה נעה על עבירות אחרות שאים עשוosa בסטרח האם גם שם קונים על חסרון ב"שוויתי ד' לנגיד תmid" מה נאמר על מי שלומד יותר, ומתפלל יותר טוב, כשהשורב בסביבה? מה נאמר על מי שאינו מדבר לשון הרע בסביבות האדמוני, ועל מי שיורד ממהירות גבוהה לנמוכה יותר ורק למראה מכונית משטרה? האם גם הם ישלמו בכל, קנס יראתם מאדם ולא מה? ועוד, מדוע בכל הגנבו נמסר לנגן, אם הוא בא על חסרון אמונה בהז'

הנה הגנבו והגולן שונים בני בלילה אולם אין דין שווה. הגולן משלם את החזרן, זאינו נועש כי אם מחזיר מה שנטל, ואם אין לו אין לו עונש. לא כן הגנבו משלם כפל, שזהו קנס שאינו בשום חובה. ואם אין לו ונמכר בגניבותו. והקשו תלמידיו ריב"ז מודיע חמור יותר הגנבו - מהולן שבא בכח וחטף מיד הבעלים, והшиб להם זה השוה כבוד עבד לבבוד קובע וזה לא השוה.

בhsבר החילוק י"ל, דהגולן רשות הוא, ואני מסתיר רשותו ובא בגלוי להפיק זמנו וחוטו.

הגבן אינו כאן, הוא מתביש מבשר ודם, אבל מזקבה" אין מתביש. הוא רוצה להיות מכובד בעיני חברו כשאר האדם לבלי יORGש מעשה הנbast. ועוד דרכו של גנב הוא על ידי שמכיר את הבית, יודע אימתי שעטו צלח לבצע זמנו, וזה בא לו ע"י שעשה עצמו לחברו של בעל הבית. ויתפרש זהה

הלשון הכתוב באזהרתו לא תגנבו איש בעמיהו, מטעם שהגנבה יכולה להיות מעמיהו. והתנהגות זו היא הגורעה, [והוא סבור שח"ז אין רואה] ולכן חוטפל, ואם אין לו לא יעזובו, אלא ימכר לעבד בגניבותו. דין נוסף ישנו בדיון הגנבו, והוא שהשומר הטוען נגנב ממי נושא לעמאות טענותו ובאו עדים שנמצא בידו חייב לשלם בכל, וחו הנקרו טוען טענת גנב. אבל אם טعن נאבד ונשבע ובאו עדים שנמצא בידו פטו. ומהו החלוקת בינויהם, לא גם זה האחרון שטعن אבד ונשבע לשקר ונמצא שנבו-אצלן.

ויתברא דרך ה"ל, הנה אמרו (ב"מ צ"ד ב') אבידה קושבה לפשעה זגניבה קרוב לאונס. אם כן כשטען גנבו ממני הוא מראה עצמוisher, ששם' קראי ובנאנס ממנו ואינו אשם, והאמת שהוא עצמו גנבו. אבל הטוען אבד אמן שיקר ונגב, אבל הוא לא הראה עצמו מתחילה כאדם ישר כל כך, שהרי סוף סוף היה מצדדו קרוב לפשעה, ולכן נאבד בטענותו, בכחאי גונא לא חיבתו תורה בכל. ומוציאים כן באזהרת המשקלות (קדושים, רבייע) "מאזין זדק איפת צדק והין צדק יהיה לכם, אני ה"א אשר הוציאתי אתכם מארץ מצרים". הארכיה, וונורה באזהרת המשקלות ולא כללה את כולם יהודי, מפני שהחשוד על המשקלות מראה עצמו נקי, ומרמה את שכנונו שנוטן בו אימון, וסומך עליו שכלי המשקל כהו? התנהגות זו היא שחייבת של האדם, והאגיכה תורה לפרט ולהזירנו מפורש.

Therefore, he could say, "Since I have no plunder in my hand, since there is no wrongdoing in my hands, my prayer is pure."

Listen to the words of the Midrash. God will not heed the prayer of someone whose hands are soiled with *gezel*. An interesting phrase. "Whose hands are soiled with *gezel*." Job also speaks about the hands. "There is no plunder in my hands." It seems that ill-gotten gains stick to the hands. It is as if the dishonest person has sticky hands, and when other people's money passes through his hands, some of it remains stuck there. When a person with sticky hands prays, God finds it offensive. The stickiness of his hands is like a sediment of impurities polluting his prayer and making it a murky and tainted *tefillah akurah*, an impure prayer.

→ This is very worrisome for all of us. We may have fallen into some form of *gezel* quite casually. Perhaps we didn't give it much thought. We may have borrowed something and forgotten to return it. We may have caused someone even a slight damage and not made restitution. But lack of intent does not exonerate us. If we retain money in our possession that is not ours, whether it belongs to someone else or is overdue to be repaid to someone else, we are guilty of *gezel*. And if we stand before God with our sticky hands, He may consider our prayer a *tefillah akurah*, Heaven-forbid.

19

Actually, if we think into it, the word *mav'eh* is not a general term for prayer. The prophet uses this unusual word to identify a specific type of prayer, and nowhere do we find it used for any other. It refers exclusively to prayer for the *geulah*, for redemption and deliverance, and therefore, it does not appear on the list of general terms for prayer.

When R' Yerucham Levovitz, the great Mashgiach of the Mir, discussed this Gemara, he pointed out that a *mav'eh* must be a very righteous person. If he is identified as a *mav'eh*, he must be a person who prays for the deliverance of the Jewish people all the time. He is not overly concerned with his own personal needs. The focus of his prayer is not his health, safety and livelihood. He is more concerned with the exile of the Jewish people and the distancing of the Divine Presence from Jerusalem. A *mav'eh* seems to be a title of great honor. Why then should the mishnah choose to use this honorable title to describe an *adam hamazik*, a person who inflicts damages?

→ The mishnah wants to tell us that even the holy *mav'eh*, that great righteous person who spends so much time praying for the redemption of the Jewish people from exile, even he can be an *adam hamazik* if he is not careful in his dealings with other people. Even he may borrow and neglect to repay. Even he may be careless with other people's property and cause scratches and dents. Even he can be guilty of *oshek* and *gezel* if he does not watch his every step. And then what will be with all his holy prayers when he is standing before God with sticky hands? How ironic that by causing damage to others the *mav'eh* may be causing far greater damage to himself by invalidating his own prayers. No matter how

כִּי גַנְבֵּב אִישׁ שׂוֹר אוֹ שָׂה (בָּא לְזָ)

כתב האדמו"ר מאוז'רוב:

ענין אגיבת דעתך אצל אומות העולם, הרי זה עניין נימוסי גירידא, והוא מקובל כנהוג רגילה, לעומת זאת, התורה הקדשה, להבדיל א"ה, רואה בכך אישור חמור יותר. בא וראה עד כמה נורא הדבר, כפי שאמרו חז"ל בתוספות נ"ק פרק י"ו במכילתא: "שבעה גנביין הון, הראשון שבכளן - גנוב דעת הבריות, והמסורה בחבירו לאורחו ואין לבבו לקורתו, והרמבה לו בתקורותיו וידעו בו שאין מקלט, והمفחת לו חיות שמכורות לחונין, והמעול ב מידות ומשקר במקולות, והמעורב חנורה בתלתן ואת החומר בשמן... ולא עוד אלא שמעליין עליו שאלו היה יכול לגנוב דעת העלוונה היה גנוב, שכל הגנוב דעת הבריות נקרא גנוב".

הרי שהגנוב דעת הבריות חמור הוא יותר מגנוב ממון, שהרי בראשית הגנבים המוניים בח"ל "הראשון שבכளן - גנוב דעת הבויתות". וזה את לשונו הווה של רבינו הרמב"ם בהלכות דעתות פ"ב ה"ז:

"אסור לאדם להניא עצמו בדברי הلكות ופityוי, ולא יהיה אחד בפה ואחד בלב, אלא תוכו כברתו והענין שבלב הוא הדבר שבספה. ואסור לגנוב דעת הבריות ואףלו דעת הנכרי, כיצד? לא ימכור לנכרי בשר נבליה במקום בשר שחוטה, ולא מנעל של מהה במקומות מנעל של שחוטה. ולא יסרח בחבירו שייכל אצלו והוא יודע שאיןו אוכל, ולא רובה לך בתקורתו והוא יודע שאיןו מקבל, ולא יפתח לו חיות שהוא צריך לפותחן למוכן כדי לפותחו שבשביל כבודו פתח, וכן כל יציאתו. ואפלו מלה אחת של פיתוי ושל גניבת דעת אסור, אלא

שפת אמרת רוח נכוון ולב טהור מכל عمل והווות".

ג. רקיון

מנחת מילאא ♦ פשתת משפטיים

17

יש להבין את מטרת העונש שהחיבר לשלים כפל משוויו הגנבה. הרי לא מצינו בכלל נימוסי העולם שהגנוב לשלים כפל, מילא אם מחזיר הגניבה עם כל החזאות הכרוכות עמה ניחא, אך מדו"ע יש לשלים פעמיinus שווי את שווי הגנבה, אמנם משפט ה' אמרת צדקו יהודו ויש לנו כלל בתורה "יעשitem לו כאשר זם לעשות לאחיו" - מידה כנגד מידה, שכן הגנוב מהחבירו חמישה זהובים הורי שרצה להפסיד לחבירו חמישה זהובים, ואם רק יחויר הגנוב את חמשת הזהובים שגנוב הוא לא הפסיד כלל אלא יתקיים כאשר זם, שכן באהה תורה ולמודה את הגנוב לך וחיבת אותו בעוד חמישה זהובים כנגד מה שרצה להפסיד לחברך.

טאו הפטשא - ז ריקון

הפסוק מתאר את תלמידי הכהפל בביטוי מילוד "אם המצא תמצא בידך" הגנבה משורע עד חמור עד שהחיה שנים ישלים (כב, ג). בפשטות בא הפסוק ציין שדין ד' ודין קיים רק אם גנב טבח ומוכר את השור נאת השה. אבל אם נמצאה הגנבה "חיים" - שלא טבחו - אז שניים ישלים ולא ארבעה וחמשה (רש"ב), לפי המכילה-ג' גורס רשות, "שהמלחה חייהם שיבת לסייעת הפסוק" חיים שניים ישלים - "ולא ישלים לו מותים אלא חיים או דמי חיים", מעבר לרשות ההלכתית, שמא יש למצוא רומו בודגשת דמיים "חיים" שהתרורה מחשיבה את מונון של אדם - כחיו. חוליל דודשו, "צידוקים ממנון חביב עליה" יותר מוגוף לפיה שאין פושטנים ידים בגזול" (טוטה יב ע"א), מקום אחר הסברנו ברא את הגנbra "כִּי נָחַנְפְּשִׁיה [דריש לקייש] שְׁבָק קְבָא דְמִוְרִיקָא. קְבָא אֲנָפְשִׁיה (תלילים מפ. יא) יַעֲזֹבֶר לְאַחֲרֵים חִילָם" (גיטין מ ע"א). הצדיק יודע שככל מה שובש בזקיו נעשה בעדרך ובדריך, וכל רכוש שיש לו הוא תוצאתה של זמן יקר שהזקץ לשערך וכחישתו. זמן הוא חייכן! כל וגע של זמן הוא חייכן בפניהם שלא יטולאו בפצע, וגם רגע קטן של חיים הוא חייכן! لكن משלם הגנוב שניים כי הוא גנבל לא רק את ממן חבירו, אלא גם במידת מה את חי חברו, את הממון

כל יכול צמרומה. ואנו מושך נָא כו' לי מומפֶט
בסְכִינָה למֹרֶךְ קַיִם סְלָדָם. וחֵס צָנְחָמָר כְּמָן
וּוְהַצְמָה לְאָגִיד לְפָזָוִין, לְדָרִיס קְקָצִים
כְּגִילִים, כִּי מוֹס יְלִיר עֲזֹן עוֹזֵס קְלָטָמָן, וְלִ
לְמַיְקָה, לְיַעֲקֹב צִיְן עֲזֹזָה גְּלָלוֹתָה, לִ גָּסָ
בְּקַיִם מַמְפָטָן סְכִינָה. וְצָמָת צָה סְדִיעָה
יְמַצְעָה מְצַעְעָה עֲנָס מְעָלָמוֹ וְצָמְלָחוֹת צָלָה, כִּי
כָּל קְדוּמָת יעַקְבָּן סָוִה סְכִינָה אֶל צָלָל
מְמַלְךָן.

ברחיב לנו נפילה יומול עקן פלז'ו
ומניז'ה וצינו צמי' לרקט מ"ל מ"מ
לצד חיל נדכו, ח'מל עזרו פcis קנייס,
בדביס שlein נטט האטה צוות, וכדבָר מוכן
יכס קודמת יען המתפקט גטוך קניין,
ח'כ הפלז' דcis קנייס נכס קלו'ה, ולען
חס יען' ה' הפלז' עט כל' מלך, צלט יהונז הפלז'י
נקודת מוקדשות.

ובמישר מכממה פ' ומקמן כ' צייר מלך
בזות. ציעק"ה מוחר עזoor פכיס
קמייס, כי ס' נזה קכינה נקיוס מגוות צלל
מלוך צלמיות. וכוכנו קו יי למלע שטפער
נפכו עזoor פcis קמייס, טהין נטה רק צאות
על פרוטה, כי נזה סלמה מציצום צל כל
פלונייה ופלונייה, וכל פלונייה הוה נספחה
וופת' כ' כצימן נדקה, לנבי פלונית יפקיס נזה
כל מלוך. והוא נזה נפלה נטמיין צלל
מלוך, כי גוץ אולס נוונן זבב שחוץ מלהב
נזה אמתאROLות נועס, כי ליאו נוון קמלה
צלל, כי חיוו קנייל, וופר צלמיות במלחה
על זבב מלוך זיך במלחה זבב טק עז
מנומו. ווונן מוח קממן עזoor נזבצם גאנז'ט
מי יש קיות על ערוצם זיך מלוך צלמיות.

ח' יי' ט

מחנה

ירעו כי לא בקהל ישיגו בגדי חדש בשעת מלחמה. וכך זאת היא חביבות הממו על הצדיקים העוסקים במלחמות היצר בעולם הזה כי מסתפקים בה במידה כדי לעמוד טרומותיהם ולוחמים מזה העולם רק מה שנדרך לחם בשבייל עבדות לעווה"ב וגם שומרים על כל חוץ וחוץ בשמריה מעולה כי אם יאבד מהם יפריע זה להם מאי במלאת שמיים עד שישיגו תמורה.

והנה חז"ל החיספו טעם בחביבות הממון "על כלכך למה מפני שאין פושטין
דייחן בגזלי". דבר זה יברואר היטב על פי דברי הילקוט מעם לווע והוא
ג'יכ' על דרך הרשיש – וממחמת חשיבות דבריו אבאי כל לשונו "לפי שהצדיקים
ממוני חביב עליהם מאד מפני שנוהגים בחסידות ואינם גוזלים ואינם מרמים
אחרים ורוצחים במונוחה כדי לעסוק בתורתה, ואילו הרשעים מזוללים במשחו כי
אינם חובבים על התורה ולא איכפת להם לילך לעסוק בלי תפלה ובאים
מקפידים לחזור בזמן מנוחות כדי שיוכלו להתפלל מנוחה בזמן מה מפני שסומכים
על כך שיתפללו ערבית שתים. ומאחר שם עוסקים כל היום בעסקם הם
מוריחים הרבה כסף ולא איכפת להם לרמות תבריהם ולמכור חסר לנו הם
אדישים להזאותיהם^א אבל בעלי הנפש הנוהגים ביושר מערכיהם פרוטה בדין
שלא יצטרכו לבטל מזו התורה עוד הפעם כדי להרוויח והם שמחים בחקלם"
עכ"ל. והבן מדבריו כי דוקא לצדיקים קשה הפדר כל דבר קטע מפני שאינו להם
דרכ' קטרה להציג צרכיהם על ידי רמות וגזלה כי משאמ ומתננס באמונה
ויצטרכו להתעסק ביגיעה וטרחה ועל כן כאשר יקר להם חסם ממונן זומנס

لتורה הם מחייבים ממוֹנָם יותר מגופם.

בზ' י"ז זוכ ומכור גמן ועדי
טפח וטפח נסיגת גמאל
טמך ככמם מדייק נמה גם כמן גמל
והלן רוחיס להן צפראה שמלין מהמנחה
צפלם נטעו סי' גמليس, וגס גרכיס נטעין
טלאון "לעגנ" נטעוני, מה פס נדעריס
קיטיס נגידין טשלם נומר זוח נטעו למיו. ופי'
טמך מכם כי צלחות ור' יען עזינו
נאודיע נטעו דמה סומ רמו לכוולא, כי זכה
לכניים קדושה גס צמוך קניין, ושי לי זול
וחומו, לי נטמי, זוח ציר לדורטו. וככונה
סומ כל נלו קמיניס צטוכות נסיגת גאנטומ
ולס פס קדושים צקדות נסיגת צאפע
קדותם יען מסעיג גס על מענקנון וקנינו
ואלהי' כי צבמת יטילן יט קדושה צלי^ט
פעולם גולדס, לך מיד צילדן גמתקדו
צבלווע, מיד צפטל רמס, ווילן גם הוביל גמל
טהון צו טום קדותם נסיגת גאנטומ
נמאט קדותם נסיגת גאנטומ, כי צויל צין
ליען ג' טנט אטכלווע.

גַּם הִמְלֵיל צִיטָן לֹא עֲנָד וְסֶפֶחָה סְמוֹרָה עַל
עוֹלָס הַקְּדוּשָׁה אֶל צִיִּים קְדוּשָׁה טִיכְוָל
לְקָנוּתָן לֹא יַקְרֵב גַּעַל זָהָב, רַק שָׂוְלָט גַּס עַל צִיִּים
מְדָם, וְעַת לֹא כְּיַיִן נָסָס, לֹמַד כָּמוֹעֲכָוָס שְׁמַיִּין
קְוִוִּים וְזָמָה, וְחַס אַלְמָרָן לֹא עֲנָד וְסֶפֶחָה.
וְחַזְקֵיָן הַצְּפָנָה (פְּנַיְמָוִן) יְיַי וְלוֹסָס

כשהיה צי יטלהן בטהראן כל זוקר
— גזסיותה של מטען מולְלָה הצל כר סייא, נו^ל
כרי זוקר לאחנפיטוי, וכל הפלת כולה
שמדרג צמיגי זוקרי ממון נ'כ' לה כרי סייא
לה, כרי לה לה כרי סייא כלל שטמוין זוקר,
וכלהן יתרתכל. כי צלהמת מה שחייכב כטורה
כהודס לטפל עזרה זוקרי ממונו יט נפלרטו צ'ג'
חויפיס, לה, כי סחיווב תשלומיין כו' מיל' חייז
כחמיילקה, כו'ן צהולדס חייז צבמיילו לכנ'
חייז לטפל לה לה זומר וכזוק, צ'ג' צחיחויז
כו' מונטס טנס. בקממון של כהודס סייא לה
ולחנקו, והס ממונו מזוקר כרי זא כלהו טה'
געלומו מזוק, ולון סחיווב חממת צבמיילקה, רק
מלודבב כחיזווע כו' צבמיילקה ממונו נפקע
חויפיז ופטורי על זיקון, חח כחיזווע של פלאב
וז צל מזוקן. צבקניזים של כהודס שיכויס לה,
וכקזיזב של כהודס גיז' נצחתפע לה
בקניינו, כי כל מה שקוביה כהודס צטולמו זא
סימן צעריך נחלקו, יוס לו שיוכות ממה, והס
בחלוט, איזו צסדר לגמילי ולון זו טום פנס לה
כהודס, איזו צסדר לגמילי ולון זו טום פנס לה
ממוני לה זיקן; וכל מה טעריך זטמוני זיך
או' כו' מסוס כפנס של כהודס, ולען מזוקר הצל
טו' לריח' צ'ד' שכיו מזוחיא דזוניס קדריליס,
ו'ן חמוינו של רפצע' צ'ד' געל ר'ך נטנטן מדבדיס
להסוציאם, כי קוזחת כהודס מהתפצעת לה
זקמיין, וכפי קוזחתו כן כו' קמיין. וכל
הפלת כולה מגלה לנו עד כיין מהתפצעת
בקמיין של כהודס, וכגוז'יך' הבוגהוויליס

אִירָא נְסָפֵלִים יַי קְדוּשָׁתְךָ לְזֹבֶם
קָרְךָ, כִּס מְכוּוֹנִים נְגָדָל וְהַצָּמָת
תְּהִימָה נְכָנָךְ וְכָל נְפָךְ וְכָל מְהָדָר,
מְלָכָתְךָ מְבִיאוּ סִי' מְלָכָתְךָ כָּל נֶגֶב יְמִינָה
מִמֶּרֶת נְפָטָו עֲמִיקָתְךָ שָׂוֹן נְגָד כָּל נְפָטָךְ
צְלָמָתוֹ מַחְלָל הַפִּי נְנוּלָה מִתְנִשָּׁךְ וַיְעַקְבָּ
חַיָּנוּ סְוָל נְגָד כָּל מְהָדָר. מְמֻמָּמִין זְלִינָה סָ
שְׁמָנָעִים נְסָס סְפִילִי נְדִיקָה יַי כָּל מְהָדָר, מַן
סְכִינָה רַק שְׁמַיָּאָתְךָ יַי עַס בְּנֵי הַמְּמוֹת, רַק
הַמְּכוֹן הוּא וְסִלְכָנִים יְהָצָתָם סְטִיבָה לְמַנוֹר
קְמָהָר, מַלְדוּעַ יַי קְדוּשָׁתְךָ מְמַפְּצָת לְמַנוֹר
קְקִינִים, עַגְמָה כִּס מְמֻעָלָס עַס רַחֲמָת, כְּמוֹ
שְׁמַיָּינוּ הַכְּלָל חַמּוֹר שָׁלֵן רַפְצָי', וְזֶה סְלִגְמָן
שָׁלֵן יְעַקְבָּחַיִן, שְׁלִכְנִים יְהָצָתָם יַי לְמַנוֹר
קְקִינִים.

שלימינו בכל על וגאות היבבך
דינו של הגב לשלם פי שנים מכפי ערך גניבתו, כמפורט בפסקוק (שםות כב א): 'אם המצא נמצא בידי הגניבה משורע עד חמוץ עד שה חיים שנים ישלים'!
ובגמרא מבואר, שנדוד תשולם המכפל הינו חיוב קנס. המוות על הגב אכן נואה שטעם יש בדבר מפני מה אמרה תורה לחיבנו דוקא בשיעור זה של מכפל ולא בכדי הוא, וטעם זה מלבד שהוא אמר את עינינו בバイור דברי התורה, מאיר הוא אף את תעלומת נשנו לנו.

הנה טעמו של דבר מצינו בדברי הכלי יקר (שם כא ב): 'וְהוּגָבָם מִמְּנוּ שְׁנַיִם יִשְׁלָם', כי אין האדם נפטר וחצץ תאותו בידיו, יש בידו מנה מתואמת (קהלת ר' רביה א ל"ד עהפס א), כך גנב זה שלא נסתפק במה שביבדו ודאי' כל' היום הוא מותאנח תאוות הכהפל על כן דינו לשלם כפל, ורמז לדבר, 'מן' מן האותיות הקופולות כתכתבם מ"ס ו'נו'ן, וככו'. ככלומר מפני שהגבב החל אחר תאותו להכפיל את עשורו, ע"כ ענסוهو מידת כננד מידת מידה; שמלבד חינבו להסביר את הגניבה יוסיף עוד ישלם את הכהפל, וקנס זה מכון שהוא כננד מידת פשעו המושחתת להכהפל הוננו, אשר היא הגורמת לו לעשותות את המעשה הרע הזה.

۳۹

הזקנים, אף שיש להם עבר גדול, מ"מ הם לא הזקינו במושג של בקשת החכמה, אלא רעננים בביטחון החכמה, שהם משותוקים וכוספים כל הזמן לעלייה נספתה.

הענוה והחוותקקות שלבותות ואחוות זו בזו. ענווה, פירושה האדים מרוגש שהוא לא מלא, שעד לא השבע את נפשו השוקקה לעליה נוספת, הוא חש שעוד חשובות לו עלויות ומדריגות, עד הוא רעב וצמא לעליות ולהתרכזותם, הוא טרם כילה נצל את כל כוחותיו וכשרונותיו. ככלו של דבר, "הוא מרוגש שהוא עד לא", "הוא מרוגש את עצמו חסר", חסר עוד דעה, הינו שמענה אמיתנית היה הרשות האדם שהוא עד לא שלם, הוא רק מצנע את עצמו ואת מדריגותיו, אינו דורש כבוד הרבה בשביב חכמתו ותורתו, ענווה פירושה-שמרגש את מה שאין לו, אפילו שהוא יודע שיש בו משחה, אבל הוא יודע שעדיין לא בא לכל שלימות

"וועשו ארון עצי שטים, אמתומים וחיצי ארכו, ואמה ווחץ ורחבו, ואמה וחיצי קומתונו" שמות כה, ז ואיתא בבביה"ט (שם) "כל מדורינו היה שבורות בחיצי אמות, למד שכל מי שלומד תורה צריך לשבר ולהשפיל עצמו".
ח'ינו, כי המדה הוטובת באפסים היא, שירגניש "שחווא חצ'", שלא הגיע עדין לשליימות החכמה ולשלימות היראה, ועיין' היה תםיד מלא השתוקקות וכוסף להגיע למדריגות יותר עליונות, כי אם הוא חצ', הון לא הגיע עדין לשליימות.

וע"ז אמר דוד המלך ע"ה (תהלים י, ז) "תאות ענוים שמעות", כי העני תאוותו ושאיפתו לעליות נספות, הוא לא מסתפק במה שיש לו, שואף למה שאין לו. בצדדיו בעל חבות הלבבות (שער ייחוד המשעה, פ"ח) "מי שאין לו נספות, אין לו חובה", חלק הטוב שבו מוגען ומשתוקק לחלק החסר. הוא משתווק להזדווג לחלק שעודנו לפני.

"נאו לחיך בתורים, צוארך בחזרות" (שיה"ש א. ז) אחץ"ל "אל ה תלמידים שמחזרים צואריהם לשמע דברי תורה כאדם שלא שמע דברי תורה מימייו" (מ"ר שם א. ב) הנה יש תלמידי חכמים המצטיינים בבקשות החכמה אף לאחר שחגינו בעצם למלעת החכמה, אף כשהם זכו לחקרה לשם רב, המלמד תורה אחרים, אבל כל מה שמצוינים ומתנשאים, גובבת בס החשתוקות למלא את חסרונם, את החci שלחם.

* ככלו של דבר הוא, שצרייך האדם להרגניש תמיד שהוא רק "חצוי", ואז תהייה הצלחתו מרובה שיגיע לשילימות הנפש, סימלא הקב"ה משאלותינו,

גנ

ପ୍ରକାଶନ

"אם המצא בידי הנבך משורע עד חמוץ עד שה חיים שנין ישלם" (כט. 2)

לעתם לכפוף ושלם שנים, כי אין אדם נפטר מין
העלם ונאי תאוותינו, בית, יש ביחס מנה הוא מתאותה
מאותים, קר גבז זה שללא נסתפק במה שבודין, ודאי
כל היום הוא מתאותה תאוות הכהפל על כן דינן
שלם כפוף". (כלijk)

הננה כדי לו לאדם להעביר את כל התנווה והחישוקה שגונזה ומוצואה בטבע נפשו לצד הטוב, שלא להסתפק במה שיש לו, שלא להיות שביע ומלא במדרגה שחשיג והגיון אליה, אלא ישתווק ותמיד להוציא מעלה ומדרינה על מדרגה, עלייה על גבי עלייה, להתרומות ולשואוף אל על, אל המקור שמננו נחצבה נשמות.

וכן תלמיד שישים את רבו כמה שנים, אל לו לחסתפק עם העבר
זטור שזכה שרבו העמידו על האמת, אל ינתק את הקשר עם רבו, אל
יתעה לומר שכבר די לו להיות תלמיד, אלא ישאך להמשיך וללינוκ
מעניינות רבו.

תגניאו היה ר' אומר, כופין ללווי', ששכר הלווי אין לה שיעור וכו'. תיר', הרבה לתלמיד חביב ללוות עד עיבורה של עיר, חבר לחבר עד תחום

שבת, תלמיד לרבי אין לו שיעור. וכמה, עד פרשה, ולרבו מובהק, עד ג'.
פרשאוֹת, (סוטה מו. ב.).

ולאוורה תמורה, הלא מקודם, ממש סמוך לה, אמרו שתלמיד לרבי
 אין לו שיעור, ומה זה ששאלת הגמי "וכמה", ומשיבה שיש כן שיעור
 וגבול? ויליל, כי החגבה והשיעור הם רק על הנטף, שהتلמיד הוא מוגבל
 בגופו, שהלא התלמיד צריך לחזור לביתו ולבתוותו, לתפקידיו ולסדריו,
 אבל על האהבה לרבו ועל הקשר הרוחני והחוותוקנות להשפעתו של רבו.
 זה אינו שום שיעור, אינו גבול ואינו קיבצה.

"ויקם משה ויחשע משרותו ויעל משה אל חור האלקים" (שמות כד. יג) וברש"י "וזואמר אני, שהיה התלמיד מלוח לב עד מקום הגבלת תחומי החר, שאינו רשאי לילך שם וחלאת, ומשם "ויעל משה לבודו אל חור האלקים", ויהושע נתה שם אהלו ונתקעב שם כל מ' יום, שכן מצינו כשירד משה ולהן לב. ז) "וישמעו יהושע את קול העם ברעה", למדנו שהיושע לא היה עמם".

ותמיד הזכיר שואל, למה נשאר שם יהושע בהר ארבעים יום, הלא צריך היה לירד ולהיות במחנה ישראל ביחד עם כל העם, ביחיד עם משפטונו, להורות, ללמד ולמלא את המקום הפניו של משה רבו, לתביא תועלת ולקבל תועלת ולהיות בצוותא עם הזקנין, וכאשר נשאר הרבה מה חולה לו הדבר הזה את משם רבו לא יהיה שם?

ואולם, יהושע נשאר בהר ביחיד עם הצעוגעים והכיסופים של משה רבו, גם כאשר גוףו של משה עלה למלוכה, הנה התשובה של יהושע. אליו שארה בליליות, **חיה לא נפסקה כלום**, ככלו נשאר קשור ודובק ברבו, הוא אינו מסוגל לנתק את עצמו אפילו לרגע אחד ממן, ואין שיירט קיצבנה לדבקות. והנה על מנת שהיה קרוב לרבו משה באוטו הרגינ' **יחזה וירד מן השמיים**, יהיה הוא מי שיקבל אותו ראשון עם חרכוש העליאי שהוא מביא אותו, הוא יריד ממנו את הריחסות הקדושים שסתגנו בגונו ובנפשו. הנה כי כן, יהושע נימצט את כוח המתוואות ואת התשובה שלן לעלויים.

"שרים וכל שופטי הארץ בחורים וגם בתגולות זקנים עם נערם, יהללו את שם ה'" (נהלים, קמ). ואיתא (במדרש תהילים קמ) א' "מהו נערם, הוא הבוחר הוא הנער, אלא אמר הקב"ה, זקנים: שם נערם, שנאן" (תורת חדש כנשך נועריכי שם. קג. ח) "וקוי ח' יחליפו כח'" (ישעיה, מ). לא كذلك נאמר זקנים עם נערם?

Of all images to choose for that awe-inspiring spot, why would Hashem choose the faces of young children? Why not the faces of mature *talmidei chachamim* or *tzaddikim*?

Rav Shmuel Rozovsky, Rosh Yeshivah of Ponovezh, explains that Torah can be taught by the best rabbi (Hashem) to the best disciple (*Moshe Rabbeinu*), under the best conditions (in the *Kodesh HaKodashim*), but the person receiving it must have some childlike characteristics: enthusiasm and innocence. Only enthusiasm and innocence will enable a person to accept the Torah wholeheartedly and integrate it into his persona.

And herein lies the rub, because the older we get, the less childlike we tend to be. But Hashem Himself testifies that remaining young is characteristic of the Jewish nation: "Ki naar Yisrael, ve'ohavethu — For Israel is a young lad and I love him" (*Hoshea 11:1*). Klal Yisrael is beloved to Hashem because we don't become jaded and crusty. We are always willing to learn and grow, like a child.

Unfortunately for us, we are affected by the society we live in, and the older we get, the more cynical we become. It becomes a true challenge to remain a "young lad." But one challenge we must succeed in is allowing our children to be childlike. Even if it is difficult for us at 40 or 50 to remain enthusiastic, we should not squelch our children's enthusiasm and introduce them to the cynicism that afflicts us.

Nowadays, you can find 10- and 12-year-olds as cynical and blasé as their parents. They lose the childlike innocence that allows a person to accept and study Torah properly.

That is a tragedy.

Remember your excitement when you got your first Chumash? If you don't, do you remember your children's excitement at their Chumash seudos, or the first time they said Mah Nishtanah? They were so excited that they couldn't sleep the whole night! Unfortunately, most adults no longer have that excitement. But even if it's an uphill battle for us,

we should try our best to allow our children to remain innocent and trusting for as long as possible.

34

FOR THOSE WHO REALLY WANT TO KEEP GROWING in learning beyond their teens, a childlike excitement must remain with them for their entire lives. I've noted in the past that the term we generally use to describe a Torah scholar is not *chacham*, but *talmid chacham*. Even a great scholar must consider himself a *student* not a fully developed sage.

אל הנער הזה התפללתי אמרה חנה לעלי הכהן, ושאל בוהה ק' ש היה לה למי מ' אל הבן הזה התפללתי, אלא אמרה חנה יידי רצון שבשעה שיגול ישתול בעבודת המקומ' כמו עכשו שהוא נער, וכל אודם יזכה לה' חיים בזקנותו כמו בנוירונו, שרים וככל שופטיך אץ בחורום גם בתחולות זקנים עם נועים היללו את שם ה', ואיתא במודרש מהו נעדרים הוא הבהיר הוא הנער? אלא אמר הקב"ה קניתם שם נערם, שנא' מתחרש כנש' נעריך, לך אמר זקנים עם נערם עכ'ל.

חכם לב - המוראה למצות
אכן נראה שהחמדה זו שאין הנפש יודעת שבועה, אין היא מצויה רק אצל הגונן והםמו, אלא חמדה זו מקרו קדוש ונעללה לה. ולפרש את דברינו נראה ע"פ האמור במדרש (שםות רבבה כ ט): "ייקח משה את עצמות יוסף עליו הכתוב אומר

(משלי י ח) חכם לב יקח מצות, שכל ישראל היו עוסקים בכסף וזהב ומה היה עסוק בעצמות יוסף, שנאמר, ויקח משה את עצמות וגוי, אמר הקב"ה למשה עלייך נתקדים חכם לב יקח מצות.

ומאמנו"ר זילה"ה שמעתי לבאר את בונת דברי חז"ל שכינו את משה בעניין זה בשם 'חכם', מפני שכפי שכבר הקדמוני, מידת החמדה וההתאות ניטעו להציג עוד ועוד, נובעתיסוד מה מצד הקדושה, ככלומר שהחמדה וההתאות ניטעו באדם ע"מ שישוף ויתאהו למלות זהותניות, ובכדי שנפשו לעולם לא תאמור די לקנייה ולמעלותיה הרוחניות, ועלולם ישוף להוציא תכונה דעת ויראת אלקים. אולם כאשר אין האדם מודרך ע"פ החכמה, הרי שתאהו זו המצואה בו מושכת אותו לחמוד ולהתאות אחר ענייני העולם, ומכך תוכונתה של חמדה זו, תאב הוא להכפיל את אשר בידו. ולאחר שהכפיל שואף הוא כבר לכפל כפלים. הרי שכדי לשור תאהו זו למקורה הנכון, צרכיס חכמה, ולכן נשתחבה משועה", שלא חמד להכפיל הון כספו וחובבו, ובשעה שיישרל מלאו אוצרותיהם בנכסים שאין להם אחוריות, קנה הוא לעצמו הון^גיעושב המשomer לעתיד לבא, ומטעם זה נקרא חכם, שהתחכם ומכל על התאות הכפל הוז. וכשאמר אאמו"ר זילה"ה ביאור זה לפניו הרב פוניבツ' צ"ל קילסה בפניו.

32

הצמאן נין באדם כדי לעבוד את ברואו יוצר נשותו

באופן נפלא האрин בה מון הגורי^ד קניגסקי אצ"ל (חי' עילם פ"ז): "והנה ידוע כי העוה"ז אין בו כדי שבעה, לעולם רוגיש האדם שהוא חסר מה, ולא ידע שבעה. וכי שאמרו חז"ל קhalbת רבה ג' ב', עהפס' ג' אין אדם מות וחצי תאותו בידו מי שיט' לו מנה רוצה מאתים וכו'. והמשילו קדמוניו את העוה"ז לשוטה מים מלוחים, ידמה לו שפראה, וצמא יוטר - כמו שכabb באגרת הגו"א ז'ל. ומעתה הלא נשים לב, מדע ולמה ניתן לו צמאן עצום כזה, שלא מוצא מנוחת הנפש כל ימי חייו, והלא למען חי' עולם הזה טוב טוב לו לאדם להיות במידות שקטות, יושקוד על שמריו בשלוח ובמנוחה וכו'. אכן נודע הדבר כי לא נברא האדם למען חי' העוה"ז, כי אם לעבד את בוראו יוצר נשותו, וכח הצמאן הגדול ניתן בקרבו בשבייל עבודה הבורא יתברך למען יוסיף אומץ בעבודתו ית"ש. אשר באמות אין גבול למעלות ומדרגות העליונות בעבודתו ית"ש וכו'. וכן הוא בעינינו, הצמאן והתשוקה לאושר וטובי מושרש בלב האדם, אבל אין מושרש בטבעו מהו חטוב והאושר, וכשוכחה ומתפרק לתוךו הקדושה וצמא נפשו לאקלים, זוכה ע"י צמאן זה לאושר האמתי לעלמי עד. אבל כשבותה בתענווגי העולם הזה, והוא האושר שלו, הצמאן עושה את שלו להתאות יותר ויוטר, ונמצא קrho מכאן ומכאן, כי השלימות הנצחי איינו רוצה להשיג, והנאות העוה"ז אינם יכולים להשביע רצונו.

המצפון תפא

משפטים

35 חכמת

והיו הכרובים פורשי כנפים למללה, יי' בעתוֹס למללה מושאשיהם דורך ענוה ויראה, רמו' שחממד יshaw עיניהם אף הגדיים ובעל' עליה ישאפו לדרגה יותר נבואה, שלא יתנסה במא שיש להם אלא ישזקוקו לעוד הוספה, שההשתוקקות למללה מבאה לדי' ענוה והונגה מביאה להשתוקקות, ועשית שענש כרובים ה'ב, ומפרש בעה"ט כרובים כרוביא כי נער ישראל ואורהבו, האדרם צרך להיזהו, לומד וمبקש חכמה, ואין קץ לבקשת החכמה, * הנער יזרע שעודיין לא הגיע לשלמות, והוא צרך להתאמץ עוד ועוד להציג עליות.

ענין זה פותח בפנינו את האפשרות להבין מהי סיבת הצלחתו או אי הצלחתו של בן ישיבה בלמודו, כי בעינינו ראיינו בני ישיבה אשר ישבו בישיבה שניהם רבו, ולמרות זאת לא הצליחו, ובמקרים גבים היה זה מבחן שלא הייתה בהם את התשוכה וההמודה לגודלות ולהצלחה בלימודם, ומפני כן לא עשו יותר שאלות אשר השתקוקו ביותר להצלחה בלימודם ולקנות קניין נצח, עשו עוד שאלות אשר השתקוקו ביותר להצלחה בלימודם ולקנות קניין נצח, עשו חיל והתעללו באופן נפלא.

R. Friedfeld

people were in a situation of narrowness in which the *nishmas Yisrael*, the Jewish soul, could not express itself.

Ancient Egypt had a highly developed culture, a big culture that made tremendous contributions to civilization. Good and fine, but the singular spirit that Avraham and Yitzchak and Yaakov and the Shevatim represented, the spirit that emanated from the essence of their beings and that was perpetuated in their children afterwards, that spirit was stifled. When the Jewish people were immersed in the Egyptian culture, they could not express themselves in their own modes of expression. Their inner beings remained unarticulated. They were forced into a situation where they found themselves speaking an alien language, literally and figuratively.

And this was their exile.

So the Almighty said, "I took you out of Egypt. I removed you from the situation of your exile. There are no more *metzirim*. The narrow boundaries that hemmed you in and stifled the expression of your own inner selves no longer exist. You are no longer living in an alien culture and driven to express yourselves in terms and concepts that do not reflect what is in your own souls, in your own inner essence. You have been emancipated. You are free to express yourself in the way that is most natural to yourselves. Open your mouth wide, and I will fill it. Forget the narrowness and the constriction. Open your mouth wide, and let the fullness of yourself emerge. *Harchev picha*. Open your mouth wide, and I will help you find the natural expression that you seek."

מידה זו ראיינו אצל מרכז ראש הישיבה זצ"ל, שהיה נהוג עם כל אחד ואחד מבני הישיבה כפי רוחו ודעתו, ע"י כך זכה להרבץ תורה באופן נפלא מאד במשך שנים דורות.

ובספרנו פירש: "איש אשר רוח בו" בענין אחר. ז"ל: "monic לקלבל אור פנ' מלך חיים, כענין" יובל כל חכם לב נתתי חכמה" (שםות לא.) והנה מדברי הספרוני נתגלה לנו סוד הדבר מהי מעלה זו של חכם לב, שסבירו בחוב שואידי שיקנהו אותה האדם בעצמו קודם שנית לו הקב"ה חכמה, וכמ"כ "יובל כל חכם לב נתתי חכמה".

✓ מדברי הספרוני למדנו, כי "חכם לב" ענין, מי שМОוכן לקלבל אור פועל חים, ז"ל מי שאינו מסתפק במה שיש לו, אלא כל כולל מבקש וושאף להתעלות יותר וייתר, فهو "חכם לב" אשר זוכה שנית ד' חכמה בלבו. וזה הייתה מעלתו הגדולה של יהושע, אשר בזה היה מיוחד יתר משאר בני דורו, כי בקשת החכמה שלו לא היה שיעור.

ואכן מצינו ביחסו, שבשעה שעלה משה למרום המתין לו יהושע לרגלו והר שני ארבעים יום (ריש' שמוטה כד יג), וכל כך למה ובראה שהוא כדי שמאידע רדת משה הרבה יכול לשמש וללמוד ממנו, ומשום כך עזב יהושע את ביתו ואת כל ישראל, והמתין מ' יום למלגות ההר, והכל כדי לזכות לשמש את משה כמה רגעים נוספים, כשייעור תלייה מהר שני עד למחרנה ישראל, כי גדולה הייתה מידת בקשת החכמה של יהושע. [ונתבאר עין זה בהרחבה במאמר נט].

[ומצינו גם במעשים טובים שצעריך האדם לשאוף לא גבול, כמו שאמרו חז"ל תנא דבי אליהו רבה פ"ה]: "חייב אדם לומד מתי גיעו מעשי אבותיו, אברاهם יצחק ויעקב", חיזב זה נאמר לכל אדם, ואפילו הוא רחוק מאד מעשי האבות, מכל מקום צריך ששאיפתו תהא להגעה למעשי האבות, וזה זוכה להתעלות כפי ערכו].

✓ ועומק הענין הוא, שאת בית הקב"ל לחכמה, דהיינו בקשת החכמה, על האדם להcin בעצמו, ורק אז הקב"ה מלאו, וכמו שאמר: "הרחב פיך ואמלאו" (תהלים פא יא), ופירש"י וابן עזרא: "הרחב פיך ושאל כל שתוכל, ואמלאו". "הרחבת הפה", שהיא יצירת בית הקב"ל, מוטלת על האדם עצמו.

זה כל עבודת האדם, להcin את הבית קב"ל לחכמה. וגם עבדות המדות היא בכלל החכמה לחכמה, שהרי אח"זיל (פסחים טו ב): "כל המתיר אם חכם הוא חכמה מסתלקת, כל הכוועס אם חכם הוא חכמה מסתלקת", בחתרון טוהר המדות אין האדם ראוי להיות "בית קב"ל" לחכמה, ומילא חכמו מסתלקת.

אם המצא נמצא בידו הגנבה משור
עד חמור עד שהחיים שניהם ישלים
(כ). סיינו לס קלדס מון נעמן

מבשר משפטים קול קה

ה. אם המצא תמצא בידו הגנבה, משור עד חמור עד שהחיים שניהם ישלים (פמ"ז). נקס הרב רבי בונם זצ"ל: נקס קולדס מון גילו בגנינה, ומיל סלמתה. זו כי יתפס לו כלל כלפיס. ויס' פירוטו - פט"מ. סא"מ כי עולמים. [פמ"ז]
[פמ"ז ד' ג' ע"ג]. פירוש: בשארם עוזה עבירה, היו גנבו גנבה, ומיד מתחרט ומזכיר את האמת ועושה תשובה מואהבה, אוו השיתות שנקרא חיהם, ישלים לו כלפיסים, כי דוגנות נעשה לו שגנות. ואורי, הדוק גם על הכלפל: "המצא תמצא", מפסיק לבתוב: אם תמצא בידו. אלא אפשר לרומר, שהכלפל יורה על הגנבה גם בוד וגם בלב. - המביא.

חגיגיות צפגס למת נפק הקוזקה, מסען על קסום, כמלך קסום קסום (קיט"ה ה' ג' י"ט שות קנסו ומונו חנסק געלו יטלטל גל דע עמי גל קסזונ, וסיגו דקוח גרווע מיטול ומילו, מיס טיס קולדס, פ"י ייון ליס וויל למולו ולזען לאמים קולדס, טיס סנס, כמלך קסום צמאנט [ילקוט טמעוני של פמקלא] [נכאל מדים נצעירס זאוכ קיינט מימה נדי טמיס] מ"ה יעקס וויל, אם היה נמוד לקרים ד' מתק, קולע ציון, וסס סיכ נמוד לטנות פליק לאל, יטנא צינס, ע"כ.